

ИЗГРАЖДАНЕ НА СИСТЕМА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

Системата за земеделска счетоводна информация (СЗСИ) е създадена в Европейския съюз през 1965 г. с регламент 79/65/СЕЕ. Основната ѝ цел е ежегодно да събира и обобщава информация за доходите на земеделските стопанства, като предоставя данни, необходими за вземане на политически решения в областта на земеделието и анализ на ефектите от тях.

През 2002 година започна изграждането на СЗСИ в България с участието на 91 земеделски стопанства, от които 73 кооперации. Проектът обхваща 9 административни области - Бургас, Велико Търново, Габрово, Ловеч, Пазарджик, Плевен, Русе, София-град и София-област.

Подбрани са стопанства с различен размер и специализация, с цел по-ефективно тестване на инструментариума (формуляри, инструкции) и организацията на събиране на информацията.

Разпределение на анкетираниите стопанства по статут и основна дейност

Табл. I

Статут	Основна дейност					
	Общо		Растениевъдство		Животновъдство и смесена дейност	
	Брой	ИЗП (гха)	Брой	ИЗП (гха)	Брой	ИЗП (гха)
Земеделски кооперации	73	52 550	48	23 941	25	28 608
Стопанства с друг статут	18	3 355	7	1 336	11	2 019
Общо	91	55 904	55	25 277	36	30 627

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Проект за изграждане на СЗСИ'02

Земеделските стопанства, включени в проекта, стопанисват около 56 хил. гха използвана земеделска площ (ИЗП). Площите са заети основно с едногодишни култури (предимно пшеница, ечемик, слънчоглед, царевича за зърно), ливади и лозя.

Стопанствата, включени в СЗСИ с животновъдна дейност, отглеждат общо около 4 400 говеда, 4 300 овце и 4 000 свине.

Данните в публикацията са резултат от емпирично изследване и не са представителни за страната. Поради малкия брой анкетирани стопанства, данните не са публикувани в абсолютни стойности, а са представени чрез изчисляване на съотношения. По този начин се гарантира спазването на принципа на статистическата тайна.

Частични данни ще бъдат публикувани за счетоводните 2003 и 2004 години.

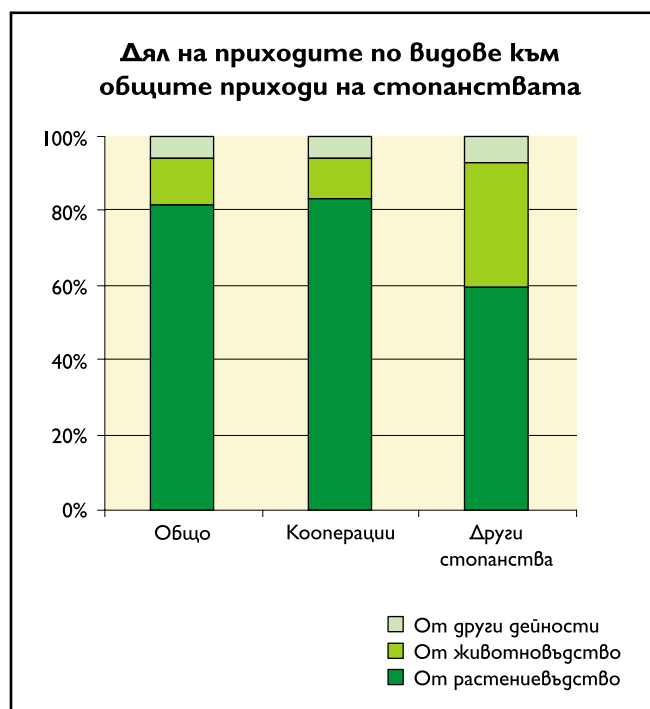
Първите пълни резултати ще бъдат публикувани за счетоводната 2005 година, след завършване на изграждането на Системата за земеделска счетоводна информация в България.

Почти 2/3 от обхванатите стопанства развиват само растениевъдна дейност, което обяснява високия дял на приходите от растениевъдство в общите приходи на стопанствата (вж. графика 1). Делът на приходите от растениевъдство остава висок (около 60%) и за стопанствата с друг статут, чиято основна дейност е животновъдство.

Приходите от други дейности в рамките на стопанствата (механизирани услуги, отдаване на площи под наем и др.) представляват между 6 и 8% от общите приходи.

13 от наблюдаваните земеделски стопанства са получили премии и субсидии за селскостопанската си дейност, като техния дял в общите им приходи е близо 3%.

Графика 1

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Проект за изграждане на СЗСИ'02

По смисъла на законодателството на Европейския съюз, специфичните разходи включват част от променливите разходи: за семена, торове, препарати, фуражи, ветеринарни услуги, медикаменти.

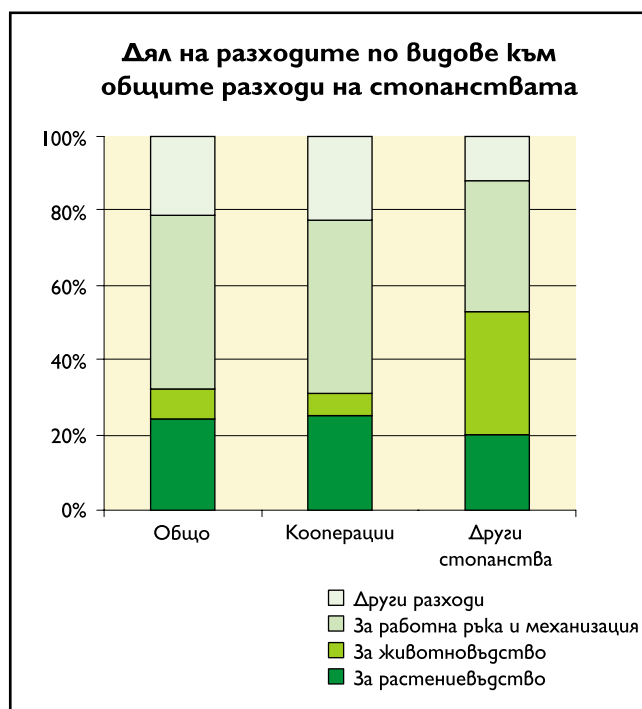
Специфичните разходи участват в изчисляването на критерия Стандартна разлика, който служи за класифициране на земеделските стопанства по специализация и икономически размер.

За повече информация виж публикация № 47 - септември 2003 "Стандартни разлики'2001" от поредицата "Резултати и анализи" на дирекция "Агростатистика" на МЗГ.

Разходите за работна ръка и механизация (заплати и социални осигуровки, външни услуги, поддръжка на машините, гориво-смазочни материали) представляват около 1/2 от направените разходи за селскостопанска дейност от анкетираните кооперации и около 1/3 от разходите на стопанствата с друг статут (вж. графика 2).

Делът на разходите за растениевъдство (семена, торове и препарати) е около 20%, както при кооперациите, така и при стопанствата с друг статут. Делът на разходите за животновъдство (фуражи, ветеринарни услуги и медикаменти) варира много, като в стопанствата с друг статут, по-голямата част, от които отглеждат животни, надвишава 30%.

Графика 2

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Проект за изграждане на СЗСИ'02

За 1 лев приход в животновъдството са необходими два пъти повече специфични разходи, отколкото в растениевъдството.

Табл. 2 Специфични разходи на 1 лев приход

	по статут на стопанствата		
	Общо	Кооперации	Други
В растениевъдството	0.32	0.32	0.29
В животновъдството	0.71	0.67	0.82

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Проект за изграждане на СЗСИ'02

Разходите за семена, торове и препарати за растителна защита имат еднакъв дял (около 30%) в специфичните разходи за растениевъдство на кооперациите. При стопанствата с друг статут разходите за торове и препарати имат по-висок дял, съответно 37% и 36%.

Графика 3

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Проект за изграждане на СЗСИ'02

Около 1/3 от стопанствата, отглеждащи животни, не закупуват фуражи, като по-голямата част от тях са кооперации. 14% от анкетираните стопанства не използват собствени фуражи.

Графика 4

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Проект за изграждане на СЗСИ'02

Нетната добавена стойност на един постоянно зает на пълен работен ден за земеделските кооперации е 3 513 лв. Това представлява 55% от стойността на показателя за стопанствата с друг статут, при които той достига 6 341 лв.

Табл. 3 Икономически индикатори, съгласно методологията на ЕС за СЗСИ

Приходи от растениевъдство	Приходи от животновъдство	Други приходи	Премии и субсидии			
Брутна продукция						
Междинно потребление		Брутна добавена стойност				
Специфични разходи	Други разходи					
		Амортизации	Нетна добавена стойност			
			Заплати	Наеми	Лихви	Нетен доход

Табл. 4 Календар на събирането, обработката и публикуването на резултатите

31 декември	+ 9 месеца	+ 1 месец	+ 2 месеца	+ 3 месеца
Край на счетоводната година	Събиране на информацията, проверка и обработка на данните на национално ниво	Проверка на данните и обработка на стандартните резултати от ЕК	Проверка на стандартните резултати на национално ниво	Последни корекции на данните и обработка на окончателните резултати

Окончателните резултати се публикуват 15 месеца след приключване на счетоводната година

СЗСИ се ръководи от Комитет по управление към Европейската Комисия (ЕК), който се събира два пъти в годината. Този комитет е известен като FADN Committee и се състои от представители на органите за връзка на страните членки на Европейския съюз. Допълнителна информация за СЗСИ (FADN - Farm Accountancy Data Network) може да се получи на следния адрес на страницата на Европейския съюз:

<http://europa.eu.int/comm/agriculture/rical>

Със заповед на министъра на земеделието и горите дирекция "Агростатистика" на МЗГ е определена за орган за връзка с Европейската комисия и отговаря за изграждането и функционирането на СЗСИ в България. Дирекцията определя начина за събиране на информацията, контролира и обработва индивидуалните данни и публикува окончателните резултати, в съответствие с изискванията на ЕК.

Обект на наблюдение в СЗСИ са икономическите единици, извършващи селскостопанска дейност с пазарна насоченост.

СЗСИ събира информация само за растениевъдната, животновъдната и свързаните с тях неотделими дейности. Не се отчитат дейности като преработка на селскостопанска продукция, търговска дейност, производство на аквакултури, горско стопанство и др.

Чрез Системата за земеделска счетоводна информация се събират данни за:

- Структурата на земеделските стопанства - юридически статут, площи на стопанството по форма на стопанисване, разпределение на ИЗП по култури, брой на селскостопанските животни, работна ръка (брой работници и обем вложен труд);
- Произведената продукция и направленията за използването ѝ;
- Дълготрайните и краткотрайните активи, заемите и задълженията, получените премии и субсидии;
- Приходите от селскостопанска дейност и други неотделими дейности на стопанството;
- Разходите за семена и посадъчен материал, торове, подобрители и препарати за растителна защита, фуражи, гориво-смазочни материали, горива, електроенергия, вода, поддръжка на машините, сградите и мелиоративните съоръжения, наем на машини и външни услуги, застраховки, наем за земя и стопански сгради, възнаграждения и социални осигуровки, данъци, лихви и други.

Методите за събиране на информация се различават в зависимост от това дали стопанствата водят двустранно счетоводство или не

Стопанствата, които водят двустранно счетоводство, получават формуляр, който трябва да бъде попълнен след годишното счетоводно приключване с информация от:

- Отчет за приходите и разходите;
- Баланс;
- Аналитични счетоводни сметки;
- Други несчетоводни документи на стопанството.

Попълването на формуляра се извършва от счетоводителя на стопанството или от друго специално избрано и обучено лице.

Земеделските производители, които не водят двустранно счетоводство, попълват месечно дневник на стопанина, в който записват физическите движения, постъпленията и плащанията, свързани с тяхната дейност. Специално обучени експерти от Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) към МЗГ ги посещават и прехвърлят събраната информация в съответните формуляри:

- Инвентарна книга;
- Регистър на оборота на животните;
- Формуляр за събиране на земеделска счетоводна информация.

В края на 2001 г. дирекция "Агростатистика" започна подготовка за изграждане на Системата за земеделска счетоводна информация, състояща се основно в изучаване на фискалната система в областта на земеделието в страната и методологическа подготовка. През 2002 година системата е въведена с пилотен проект.

Целите на проекта са:

1. Разработване и тестване на формуляри за събиране на счетоводна информация от земеделските стопанства;
2. Тестване на различни начини на събиране на информацията;
3. Тестване на готовността на стопаните да се включат в системата;
4. Определяне на очакванията на земеделските стопанства за обратна информация от системата.

Анализът на резултатите показва, че:

- Стопанствата, които водят двустранно счетоводство, разполагат с необходимата информация за попълване на формулярите и събирането на счетоводните данни е по-лесно;
- Стопанствата, които не водят счетоводство, трябва да бъдат посещавани периодично от експерти, които да събират необходимите елементи за попълването на формуляра.

Изграждането на СЗСИ продължава през следващите години, като се предвижда тя да бъде напълно изградена през 2005 година с включването на 2000 стопанства, подбрани чрез стратифицирана извадка на база размер и специализация на стопанствата.